

УДК 631.173

ПЕРСПЕКТИВИ МАШИННОГО КООПЕРУВАННЯ ДЛЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ С.-Г. ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ

Уваров М.І., інженер,
Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва (НААН України)
Махмудов І.І., к.т.н.
ВП НУБіП «Ніжинський агротехнічний інститут»
Тел.: +38 (0619) 42-05-70

Анотація - наведено результати досліджень з питання матеріально-технічного та фінансового забезпечення, цінкових зовнішніх факторів в існуючих системах машинних кооперативів для техніко-технологічного обслуговування різних типів сільськогосподарських підприємств стосовно їх розмірів та спеціалізації кооперативів в умовах Донецького регіону.

Ключові слова - система, техніка, технічне забезпечення, спеціалізація, реформування, машинні кооперативи.

Постановка проблеми. Виявлено, що в ході реформування були порушені існуючі традиційні зв'язки між підприємствами та різними службами. Обслуговуючі підприємства були акціоновані і значно підвищили ціни на свої послуги, що скоротило на них попит, привело до перепрофілювання і посилило потребу с-г виробників у кооперації, яка стала об'єктивною необхідністю.

Аналіз останніх досліджень. За період проведення наукових робіт (2011-2012 р.р.) основними об'єктами досліджень були кооперативні форми машинообслуговування та існуючі с-г підприємства основних сільськогосподарських районів Донецького регіону.

Формулювання цілей статті. Метою досліджень є розробка систем машинних кооперативів для:

- техніко-технологічного обслуговування різних типів с-г підприємств;
- зменшення їх витрат на виробництво с.-г. продукції і підвищення її виробництва;

- забезпечення держави якісними продовольчими товарами в необхідній кількості.

Використовувались наступні методи досліджень: монографічний, тобто опис та узагальнення досліду кооперації, створення і функціонування конкретних горизонтальних та вертикальних машиноформувань; порівняльний; статистичний; абстрактно-логічний; графічний; економіко-статистичний.

Основна частина. В Донецькому регіоні на цей період машинна кооперація проявлена більше тимчасовою, дуже рідко - постійною і лише горизонтальною. Підприємства, які не мають підтримки, допомагають одне одному. Цю допомогу можна класифікувати, як сусідська допомога. Бо вся техніка, залишаючись власністю одного фермера, або одного с.-г. підприємства, використовувалась на декількох фермах (с.-г. підприємствах).

Рідше використовувались принципи підрядних підприємств, коли техніка належала одному власнику, для якого вона була скоріше не як засіб праці, а як джерело прибутку, тобто надання послуг - вид підприємництва.

С. г. підприємства в регіоні маючи у власності техніку, яка не завантажена повністю, повідомляють районі управління сільського господарства про можливість надання допомоги у виконанні певних видів робіт (як правило це збирання врожаю). Районні служби повідомляють обласне управління, там складають перелік всіх підприємств з контактними телефонами, та прізвищами керівників, переліком техніки і їх кількістю. Далі цю інформацію розповсюджують по області тим підприємствам які звертаються про допомогу, а останні самостійно, це як правило хаотично, через відсутність централізованого управління, заключають договори.

Вартість послуг складала 200-320 грн./га у 2009 році.

Як правило в усіх с. г. підприємства, які надають механізовані послуги, їх машини працюють не тільки на власних полях, але і по найму. Для них надання послуг є не основним, а додатковим джерелом доходу. При цьому не виникають спори про неправильну експлуатацію бо вони самі ремонтують несправності.

Майже відсутні кооперативні відносини, коли техніка використовується на декількох с.-г. підприємствах (фермах) та являється сумісною власністю. Можливо така форма використання техніки у нас не розвинута через ряд причин, обумовлених економічною нестабільністю кооперативів в довгостроковій перспективі - сильна залежність від коливань ринкової кон'юнктури, обмежені можливості притягувати (залучати) капітал для розширення виробництва, не відносність кооперативної організації виробництва індивідуальним інтересам їх членів (можливі конфлікти). Всі ці загони

не керовані, неорганізовані, розташовані хаотично, та в решті решт малоефективні.

Якщо рослинництвом займаються всі с. г. підприємства, то господарств які займаються тваринництвом приблизно 1/3. Такі господарства також знаходяться нерівномірно на територіях районів, що ускладнює створення спеціалізованих машинно-технологічних станцій по їх обслуговуванню.

На сучасному етапі машинного кооперування спостерігається подолання недовіри громадян до кооперативної форми підприємництва.

Довіра буде зростати під впливом господарських успіхів як самих машинних кооперативів, так і змін колишнього негативного відношення держави до кооперації в цілому, та особливо до машинної кооперації.

Крім того, економічна криза надала поворотний вплив на розвиток малого бізнесу, поклала кінець періоду відносної фінансової незалежності малих підприємств та обумовила концентрацію їх зусиль на 4 основних стратегіях виживання:

1. Інвестиційний пошук зовнішніх інвестиційних ресурсів (кредитів банків, підтримки приватних фондів, державних структур, спонсорів, іноземних інвестицій та інш.);

2. Диверсифікаційний – перехід на малокапіталомісткі технологічні засоби виробництва продукції (енергозберігаючі технології);

3. Ринково-збутові – послаблення попиту обмежень, викликаних зниженням рівня добробуту, шляхом покращання якості виробленої продукції і наданих послуг; проведенням розумної цінової політики виявленням кращих каналів збуту продукції;

4. Реорганізаційно-інституціональний – пошук нових форм мікроекономічних взаємодій, що забезпечують мінімізацію транспортних витрат, що створюють передумови формування власних засобів для розвитку виробництва.

Для більшої захищеності членів кооперативу, без чого він не може юридично існувати, потрібно скласти Статут, який повинен мати важливі положення – добровільне членство, формування колективного майна, рівність прав та обов'язків учасників, товариське самоуправління, розподіл прибутків та інші.

На сучасному етапі особисті підсобні, фермерські господарства мають наступні перспективні напрямки машинного кооперування:

- об'єднання з крупними с-г підприємствами шляхом створення внутрішньогосподарського підрозділу для надання різного роду послуг (оранка городів, вирощування кормів та т.п.);

- створення кооперативів змішаного типу, в яких засновниками є с.-г. підприємства та власники особистих підсобних господарств;
- об'єднання особистих підсобних господарств та фермерських господарств для виробництва, переробки та реалізації с.-г. продукції.

Бажано, щоб всі ці об'єднання були розташовані компактно, в радіусі до 20 км, інакше будуть зростати транспортні витрати. Об'єднуватись потрібно за принципом «недостатньої» техніки, про що вже достатньо є наукових статей та рекомендацій, тобто у одного є, наприклад, трактор, у іншого є комбайн, і вони навантажені не на 100%. Об'єднавшись вони вже мають трактор і комбайн у сумісному використанні.

Подальший розвиток машинної кооперації повинен бути вертикальним, який включає виробництво засобів виробництва, матеріально-технічного забезпечення і виробниче обслуговування, а також реалізацію с.-г. продукції, переробку, транспортування та її збереження.

Слабкий розвиток кооперації по вертикалі значно знижує долю с.-г. товаровиробників у роздрібній ціні продуктів, знижує ефективність АПК, коли в кінцевій ціні необгрунтовано зростає доля торгівельних посередників.

Всі ці об'єднання машинних кооперативів відбуваються за рахунок власних коштів.

Наступною сходинкою розвитку кооперації повинна стати інтеграція, яка функціонує на основі економічних механізмів погодження інтересів всіх учасників вертикального інтегрованого об'єднання.

Інтегратор потрібен для об'єднання всіх учасників цього процесу та їх фінансового забезпечення, а також повинен здійснювати взаємовідносини між ними. Інтегратором має виступати держава (має більше важелів впливу), або різні компанії.

Розвиток інтеграції на мікрорівні (районному чи міжрайонному) здійснюватиме сприятливі умови для ефективного використання всього потенціалу земель, споруд, сировини, ресурсів праці, що неодмінно приведе до якісно нової більш високої продуктивності праці.

В країнах з високим рівнем розвитку машинної кооперації та взагалі кооперативного руху загальна чисельність членів кооперативних організацій значно перевищує кількість сільських господарств, так як кожен фермер звичайно є членом одночасно 2-3, або 4-5 різних кооперативних спілок. Тому наступним кроком кооперативного будівництва є створення кооперативних союзів, хоча це призведе до незначного звуження їх самостійності з однієї сторони,

але стане своєрідною «парасолькою» при підйомі або спаді економіки з другої сторони.

На рисунку 1 запропонована схема інтеграційних зв'язків машинних кооперативів, які створені с.-г. товаровиробниками.

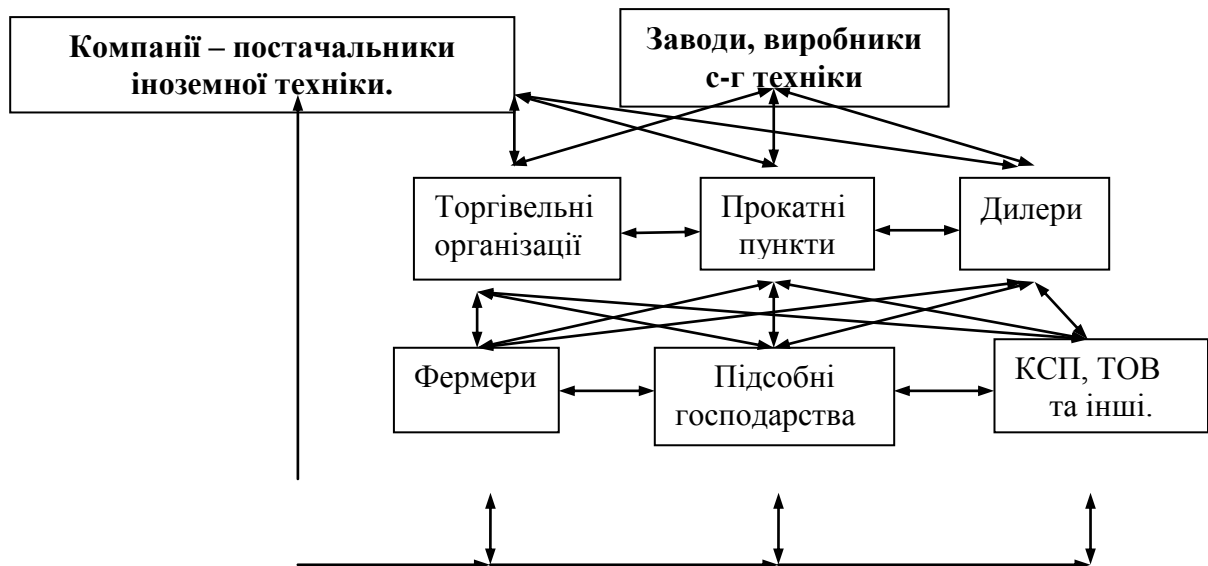

Рис. 1. Схема інтеграційних зв'язків машинних кооперативів.

Дана система передбачає об'єднання с.-г. товаровиробників у машинні кооперативи з вертикальними інтеграційними зв'язками між собою, дилерами, торговельними організаціями, прокатними пунктами та регіональними представниками вітчизняних заводів - виробників тракторів та комбайнів.

Заводам, які майже не працюють, крім виробництва нової техніки та її постачання потрібно скуповувати через торговельні організації і регіональні представництва стару (трактори, комбайни), для відновлення та подальшої реалізації через прокатні пункти. Тобто пропонується введення ринку відновленої техніки.

Прокатні пункти, об'єднані з торговельними організаціями, можуть виконувати агрегатний ремонт складної техніки не потребуючий тривалого часу. Зняті агрегати відправляються на заводи для відновлення.

Крім того, прокатні пункти надають відновлену техніку машинним кооперативам та іншим с.-г. виробникам в короткострокову або довгострокову оренду, а також реалізують її, надаючи гарантії.

В регіоні, як і в державі, для виробництва та придбання с.-г. техніки існує система кредитування. В цій схемі у центрі знаходиться банківська система.

Вона діє за наступною схемою (рис.2):

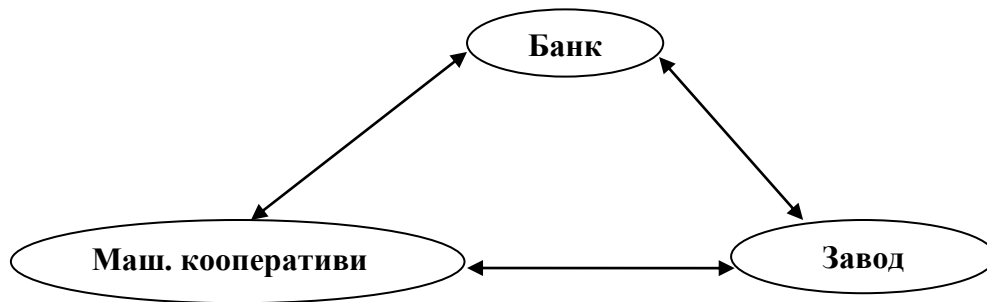

Рис. 2. Схема системи існуючого кредитування.

Завод отримує кредит в банку під відсотки на виробництво, наприклад, трактора. Зробивши його, у вартість закладаються ці відсотки. Після реалізації трактора машинним кооперативам або іншим с.-г. виробникам, завод повертає банку кредит та відсотки.

Якщо машинний кооператив вирішив придбати трактор, взявши кредит у банку, то він буде більший на відсоток заводського кредиту, а потім буде віддавати свій кредит і свій відсоток.

Для зменшення вартості с.-г. техніки пропонується наступна схема (рис. 3):

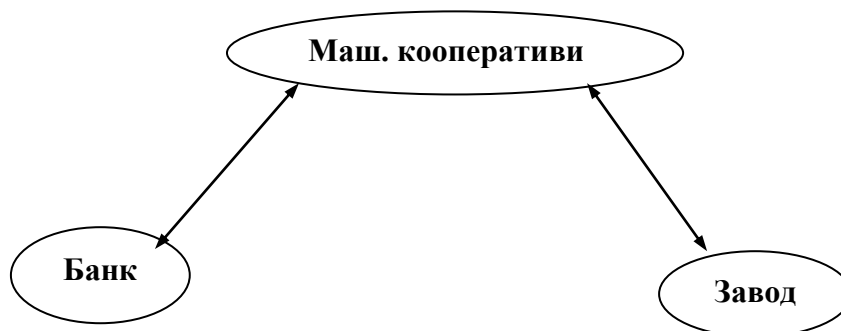

Рис.3. Схема системи кредитування, що пропонується.

Машинний кооператив або інше с.-г. підприємство, отримує кредит, сплачує заводу за виробництво техніки, тим самим роблячи заявку на виготовлення. Завод в короткий термін, обумовлений договором, виконує заказ і не сплачуючи відсотків, не завищує вартість техніки.

Висновок. Всі інші держави спрямовують зусилля на розробку своїх багатств (видобуток нафти, газу тощо). В Україні багатством є земля, тому АПК повинен стати стратегічним розвитком і це допоможе нашій державі стати розвинутою країною, хлібною житницею та годувати багато народів.

Література.

1. Формування і реалізація державної технічної політики розвитку матеріально-технічної бази АПК в Україні/ Матеріали до 5 – річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. - К.: 2003. - С.40-45.
2. *Тивоненко І.Г.* Первинний облік: стан і вимоги в інженерній службі села/ *І.Г. Тивоненко* // Економіка АПК, 2002. - №10. - С.108-111.
3. *Махмудов І.І.* Формування ринку технічних засобів в агропромисловому комплексі України/ *Махмудов І.І.*//Міжвідомчий науковий збірник ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства», Глеваха. - Вип. 9. – С. 65-70.
4. *Махмудов І.І.* Рівень забезпеченості фермерських господарств/ *І.І. Махмудов* //Науковий збірник УААН: Кіровоградський інститут агропромислового виробництва. - 2006. - Вип. 3. - 141 с.

**ПЕРСПЕКТИВИ МАШИННОГО КООПЕРИРОВАНИЯ
ПРИ ОБСЛУЖИВАНИИ С.-Х. ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ
СТЕПНОЙ ЗОНЫ УКРАИНЫ**

Уваров М.И., Махмудов И.И.

Аннотация

Приведены результаты исследований по вопросу материально-технического и финансового обеспечения, ценовых внешних факторов в существующих системах машинных кооперативов для технико-технологического обслуживания разных типов сельскохозяйственных предприятий относительно их размеров и специализации кооперативов в условиях Донецкого региона.

**THE PROSPECTS OF MACHINE COOPERATION IN
MAINTENANCE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE
STEPPE ZONE OF UKRAINE**

M. Uvarjv, I. Mahmudov

Summary

The results of studies on the logistical and financial support, price external factors in the existing systems of machine cooperatives for technical and technological maintenance of various types of agricultural enterprises depending on their size and specialization of cooperatives in Donetsk region.